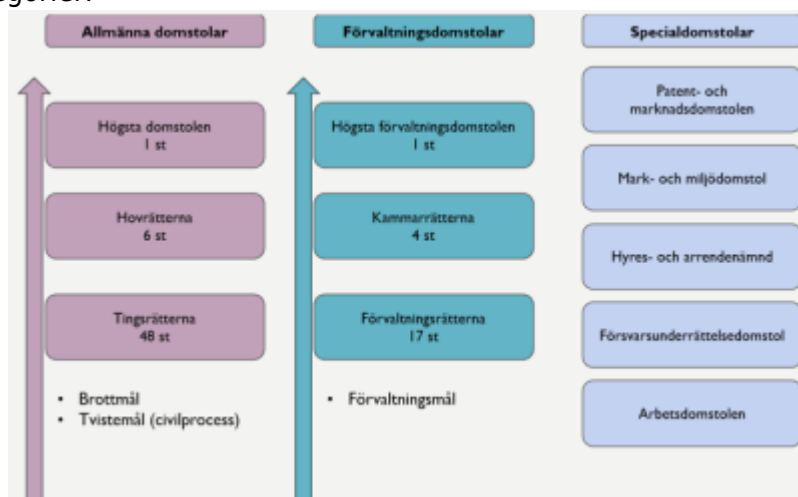

Domstolar

Introduktion -

I Sverige finns en lång rad olika domstolar. Vi kommer i detta moment endast titta närmare på de allmänna domstolarna. Men vi ska kort redogöra för vilka domstolar som finns.

Domstolarna i Sverige delas upp i tre kategorier:

- **Allmänna domstolar** - hanterar tvistemål och brottmål
- **Förvaltningsdomstolar** - hanterar offentlig rätt, hit vänder man sig om man vill överklaga ett myndighetsbeslut. Dessa kallas för förvaltningsmål.
- **Specialdomstolar** - är särskilda domstolar som upprättats för att hantera särskilda frågor. Dessa domstolar får därför en specialkompetens att hantera specifika frågor.

Allmänna domstolar

I de allmänna domstolarna hanteras alltså tviste- och brottmål. Huvudsaklig lagstiftning för process i

de allmänna domstolarna är rättegångsbalk. Första instans är **tingsrätt**. Sverige är uppdelat i 48 domkretsar (se karta) som har varsin tingsrätt. Att tingsrätt är första instans innebär att alla rättegångar måste starta i tingsrätt. Det spelar ingen roll om det är tvistemål eller brottmål.

Vilken domstol man hamnar vid kommer hanteras längre fram. Men kortfattat kan man säga att vid brott ska tingsrätt som ligger närmast den plats där brottet har begåtts ska användas. Vid tvistemål ska den tingsrätt där svarande har sin hemvist (bor) användas (svarande är den som blir stämd av någon – mer om detta längre fram).

Nästa instans är **hovrätt**. Dit kan mål från tingsrätten överklagas (efter prövningstillstånd). Prövningstillstånd meddelas i fyra fall:

1. Om det finns anledning att betvivla riktighet i tingsrättens dom
2. Om det inte går att bedöma riktigheten av tingsrättens avgörande
3. Om avgörandet rör en principiellt intressant fråga
4. Om det finns synnerliga skäl för fullständig överprövning

Det finns sex hovrätter (se karta). Av tvistemålen är det ca fyra procent av målen i tingsrätt som överklagas. Av brottmålen är det cirka tio procent som överklagas. Hur ofta ändras domen i hovrätten? Av de fall som överklagas ändras ca 8 500. Det innebär totalt att ca 5 % av alla domar i tingsrätt ändras i hovrätt.

Tredje och sista instans är** Högsta domstolen**. Dit kommer endast en bråkdel av målen från underinstanserna. Det krävs prövningstillstånd (högre krav än vid hovrättens prövningstillstånd). Prövningstillstånd meddelas om det finns ett principiellt intresse (prejudikatdispens) och i övrigt om det finns synnerliga skäl (extraordinär dispens). Varje år överklagas ca 6000 mål och av dessa beviljas ca 200 prövningstillstånd. Det motsvarar ca 1 promille av alla mål under ett år.

Domare

För att bli en **ordinarie domare** (juristdomare) i svensk domstol måste man först klara juristexamen (4,5 år). Därefter måste man få notarietjänst på domstol för att i totalt sex år jobba i olika tjänster (notarie, fiskal och assessor) innan man är färdig. Att bli domare i Sverige kräver alltså minst 10,5 år.

För att garantera domstolens oberoende är en ordinarie domare i princip oavsättlig. Deras ställning garanteras i grundlag. Endast vid brott eller grovt åsidosättande kan en domare förlora jobbet.

Utöver juristdomare dömer lekmannadomare, nämndemän, i familjerättsmål och brottmål. Nämndemän är folkvalda representanter. Deras röst väger lika tungt som en juristdomare. Praktiken med nämndemän går långt tillbaka i tiden. Syftet är dels att allmänheten ska få insyn i domstolens process, dels att skapa lokal förankring och öka förtroendet för domstolarna.

Civilrätt (tvist/familjemål)		Brottmål
Tvistemål	Familjemål	
Tingsrätt Tre juristdomare (förenklade mål, "småmål", en domare)	Tingsrätt En juristdomare, tre nämndemän	Tingsrätt En juristdomare, tre nämndemän
Hovrätt Tre juristdomare (fyra om TR haft tre)	Hovrätt Tre juristdomare, två nämndemän	Hovrätt Tre juristdomare, två nämndemän
Högsta domstolen Fem juristdomare	Högsta domstolen Fem juristdomare	Högsta domstolen Fem juristdomare

Laga domstol

Vid vilken domstol kärande ska väcka talan är en viktig fråga. Om kärande stämmer vid fel domstol kan stämningen misslyckas (den avvisas). Utgångspunkt är att kärande ska göra sin stämningsansökan vid den domstol där svarande har sin hemvist. Syftet är att den som blir stämd inte ska behöva "anstränga" (till exempel resa iväg till domstol där kärande bor) för att försvara sig. **RB 10:1.**

Till denna huvudregel finns en rad undantag. Där det på grund av tvistens fråga är mer lämpligt att hantera frågan på den ort där tvisten har sitt fokus.

Undantag till 10:1:

- Tvist om fastighet – tingsrätt där fastighet är belägen, **RB 10:10**
- Tvist om skadegörande handling – tingsrätt där skada inträffade, **RB 10:8**
- Konsumenttvist, där konsument bor, **RB 10:8a**
- Där lös egendom finns, **RB 10:3**
- Tvist om arv, där döde bodde, **RB 10:9**

From:
<https://juridik.kristiansen.nu/> - Juridik på gymnasiet

Permanent link:
<https://juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=processraett:domstolar&rev=1705790005>

Last update: 2024/01/20 22:33

